

MENDIETAKOAK, SABEL-SAKELDUNAK

Mendietako piztiak euren bizi-modurako ondo gertatua dagoz: Ulea ugari otzaren aurka, artzaren antzera lo zorroa igaroteko oiturea, orkatz edo aker baltzak arkaitzpean aurkitzen dau kerizpea, auntzak ekaitzaren aurka gogorrak izaten dira muiñoetan janaria aurkituz, edur-sagua, erbia ta mixua mendietan bizi dira baiña mendi-erpiñetan geien aurkitzen dan orkatz baltzak, bas-ardiak eta arranoak dira. Oneik ez dagoz iñoren menpean.

Adar txikidun orkatz edo aker baltza arro zutunduten da aitzaren erpiñean berago dagon bas-ardiari begiratzeko.

Asia'n aurkitzen doguz Imalaia-inguruan panda txikia eta aundia. Antxe baita saman V zuria daroan artz baltza ta edur-leoi nabarra.

Iñurri-zale itsua dalako izenean daroa ori "iñurri-artza'k", orretarako izadiak atzamar luzea eta mustur luzea emon dautsoz. Iñurri ta termita pilloak aienatzeko, orretarako dau metro-erdiko miin luzea ta itsaskorra.

Pangoliñoak aldika lurrean eta aldika zugatz ganean bizi dira eta ez dauke agiñik, armadilloak osteria agin txikiak daukez, euren jantzia azurrezko eskatak dira ozkol antzera, orrelan euriari naiz etsaiari bildurrik ez izateko.

Piztien artean ikusi daikegun gauzarik arrigarriena, euretariko batzuk umeak eurakaz eroateko sabelean boltsa bat eukitea da. Begiratu dagiegun olakoai.

Kanguru gorria gabaz mendi goietan egoten da, baiña Australia'n ondo ezagutzen dabe baserritarrak "Zaar" deritxon kangurua. Kanguru-emea illuntzean bere umeak sabelean epeletan daroazela iges joaten da mendian gora eiztarien bildurez. Ume onek txiki-txikiak dira jaioten diranean, (0,20 m.) baiña ille bi barru azi egin dauz amaren esneak. Aurreko anka biak bular-aurrean dauzala, zutunik jarri leiteke, beste batzutan sendoaren gaiñean jesarten da.

Kanguruak 5-10
m.ko jauzia egin
leike eta
eukaliptuan
koalak
emoten

dautsoez
gozotzat,
baiña baso
aretan beste pizti-
mota asko egoan,
kuskusa esaterako, bere
zuur beillegi eta begi
aundiak dituala, kosu
maltzurra be bai eta bese sabel-
sakeldun asko.

Ejipto dan lakoa izatea, Nilo

ibaia daukalako da: Nilo-ondoan ibar eskutua dago eta ortik kanpora dana da area, dana basamortua.

Nilo ibarrak zabalena dan lekuan 50 km. baiño ez daukoz, baiña ezea ta aberatsa da. Goitik ekarten dau urak lur emonkorra urtero eta orixe da beti Ejipto'ren aberatsbidea. Nilo munduko ibairik luzeena da, asi Biktoria zingira-inguruan eta Lurrarte itxasora eldu arte 6.500 km.'ko bidea egiten dau.

Ibai onen alboetako lurretan garia, igaleak eta liñua artzen da ugari.

Ura kontuan dala ejiptoarrak urtean iru aro daukez: Uriolearena, ereitearena eta uztarena. Aro bakoitxak ogetamar eguneko lau illebet dauz eta egutegia osatzeko bost jai gaiñeritzen dabez.

Nilo-ondoan dagoz iparretik egora bideak: Trena ta gabarrak.

Ibaiaren ertzetan kokatzen dira uriak.

1902n. urtean egin zan Asuan'go andaparea argi-indarra lortzeko eta ura urtearen barruan banatzeko.

AFRIKA: BUZTIÑEZKO ERRIAK.

Sahara'ko Niger ibaiaren ertzean Kano uri musulmana dago, karabanen bidekurutzea eta gaur egazkiñak bateko tokia dana.

Uri onek buztin gorritzko esia dauka, XV gizaldian egiña, amabost m.'ko lodieria eta 25 km.'ko luzerea daukana. Kaleak estuak eta biurriak dira, etxe batzuk biribillak, besteak lautuak, bizitza bakarrekoak. Guztiak dira buztiñez egiñak. Ateak palmondozkoak. Buztin barria emoten dautsee etxeari euri-ostean.

Etxe artean palmondo aundi eta ederrak ugari.

Erriaren erdian azoka-lekua dago eta Afrika osoko gaiak saltzen dira: kotoia, narrua, zaldiketarako jesarlekuak, kristala, metala, aragia, piperrak, labanak... beberiarrena eta bestea tuareg'tarrena.

AFRIKA: EMAKUME GURPILDUNAK.

Basamortuaren eta basoen bitartean dagon "Morroien lurraldea"n antxiñako morroien ondorengoak bizi dira. Neskak euren aurpegiak itxusitu egiten dabez eta orretarako gaztetan nesken ezpanak zulatu egiten dira eta gurpil txiki batzuk sartu eta barbarik ezin egin izaten dabe, zarata batzuk baiño. Belarriak be antzera zulatzen dabez metalezko biribillak sartzeko, saman kollarrak eta jantzi gorriak gorputzean ikusten jakez.

Gaur olako oiturak galtzen doaz.

Baiña Afrika'ko gauzarik arrigarriena baso baltza edo oiana eta bertako landarak eta biztanleak dira. Zenbat biziera ezbardin eta zenbat oitura! Sarritan onartu-eziñezkoak!

OLAZAR'tar Martin'ek moldatua